

Temanotat

Kosovo: Sikkerhetssituasjonen for kosovoserbere

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

The Serb community in Kosovo continues to be negatively affected by security incidents targeting persons, property and sites of cultural and religious significance.

The overall security situation south of the river Ibar/Ibër in Kosovo has been described as relatively calm and stable, while the situation north of Ibar/Ibër has been regarded as fragile and sensitive to political developments particularly to the relationship between Priština/Prishtinë and Belgrade.

The number of security incidents affecting Serbs living south of Ibar/Ibër seems to have decreased in 2012 compared to 2011. Reported incidents consist mainly of cases of harassment, intimidation, simple assault, burglary, arson and vandalism against private property, churches and cemeteries. The majority of burglaries targeting Serb property appear to occur in uninhabited houses. Some serious security incidents have also occurred. Security incidents in northern Kosovo have particularly been clashes between local Kosovo Serbs and Kosovo police/EULEX.

Security incidents have a negative impact on the Kosovo Serbs' actual and perceived safety and security and may limit their freedom of movement.

There is varying practice across Kosovo in municipal responses to security incidents targeting minorities. There is, according to OSCE a correlation between municipal responses and communities' perception of their safety and security.

SAMMENDRAG

Den kosovoserbiske minoriteten blir fortsatt utsatt for sikkerhetshendelser som rammer enkeltpersoner, eiendom og steder av kulturell og religiøs betydning.

Den generelle sikkerhetssituasjonen i området sør for elven Ibar/Ibër i Kosovo har blitt ansett som relativt stabil, mens situasjonen nord for Ibar/Ibër har blitt betraktet som skjør og som sensitiv i tilknytning til den politiske utviklingen særlig mellom Priština/Prishtinë og Beograd.

Antall sikkerhetshendelser med betydning for kosovoserbere bosatt sør for Ibar/Ibër, ser ut til å ha minsket i 2012 sammenliknet med 2011. Rapporterte hendelser omhandler trakassering, trusler, legemsfornærmelser, innbrudd, ildspåsettelse og vandalisme mot privat eiendom, kirker og kirkegårder. Majoriteten av innbrudd rettet mot serbisk eiendom ser ut til å forekomme i ubebodde hus. Enkelte alvorlige sikkerhetshendelser har også funnet sted. Sikkerhetshendelser i Nord-Kosovo har særlig vært preget av sammenstøt mellom kosovoserbere og Kosovo-politiet/EULEX.

Sikkerhetshendelsene har en negativ innvirkning på kosovoserberes oppfatning av egen sikkerhet og trygghet og kan være et hinder for deres bevegelsesfrihet.

Det er ulik praksis når det gjelder kommunale oppfølginger og svar på alvorlige sikkerhetshendelser. Ifølge OSSE er det en sammenheng mellom kommunal oppfølging og minoritetssamfunnenes oppfatning av trygghet og sikkerhet.

INNHold

1. Innledning	5
2. Kosovoserbere	5
2.1 Hvor mange kosovoserbere bor det i Kosovo?.....	6
2.2 Internt fordrevne.....	7
2.3 Hvor mange kosovoserbere har forlatt Kosovo?	8
3. Kosovoserbiske strukturer og institusjoner	8
3.1 Parallelle strukturer.....	8
3.2 Kommunene i sør med kosovoserbisk majoritetsbefolkning/stor kosovoserbisk befolkning.....	10
3.3 De tre nordlige kommunene og Mitrovica/Mitrovicë nord	10
4. Det generelle voldsnivået	12
4.1 Generell beskrivelse	12
4.2 Organisert kriminalitet.....	12
4.3 Kriminalitetsbildet i nord.....	13
5. Sikkerhetssituasjonen og sikkerhetshendelser	13
5.1 Hendelser av betydning for sikkerheten	13
5.2 Generell beskrivelse av sikkerhetssituasjonen.....	14
5.2.1 Type og omfang	15
5.2.1.1 Særlig om sikkerhetshendelser sør for Ibar/Ibër	15
5.2.1.2 Særlig om sikkerhetshendelser nord for Ibar/Ibër.....	17
5.2.2 Utvikling og mønstre	19
6. Sentrale aspekt ved sikkerhetssituasjonen	20
6.1 Vurderinger og oppfatninger av trygghet og sikkerhet blant kosovoserbere	20
6.2 Bevegelsesfrihet.....	21
6.3 Frivillig retur til Kosovo.....	22
7. Myndighetsrespons	22
8. Referanser	25

1. INNLEDNING

Dette temanotatet belyser sikkerhetssituasjonen for etniske serbere i Kosovo.

Notatet beskriver det generelle volds- og kriminalitetsbildet i Kosovo og gir opplysninger om sikkerhetshendelser som rammer kosovoserbere. Videre redegjøres det for kosovoserberes oppfatning av egen sikkerhet og trygghet, samt deres bevegelsesfrihet. Avslutningsvis gir notatet opplysninger om hvordan sikkerhetshendelser blir fulgt opp av myndighetene. Den særegne situasjonen i de nordlige områdene i Kosovo blir belyst separat.

Notatet baserer seg i hovedsak på informasjon fra åpne kilder fra 2011 og 2012. Der nyere og oppdatert informasjon ikke foreligger, er det vist til informasjon innhentet i tilknytning til utarbeidelse av tilsvarende temanotat fra oktober 2010. Landinfo har særlig basert seg på informasjon fra sentrale internasjonale observatører, herunder de faste innrapporteringene fra FNs generalsekretær til Sikkerhetsrådet, innhentet gjennom UNMIK, samt sentrale rapporter fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) og Crisis Group. Alle disse institusjonene har fulgt situasjonen for de etniske minoritetene i Kosovo nært over lang tid, har personer fast stasjonert i Kosovo og publiserer jevnlig rapporter om situasjonen i Kosovo.

En kildeliste følger notatet og vil kunne være utgangspunkt for videre fordypelse i temaet, da notatet på ingen måte vil være uttømmende.

De fleste steder i Kosovo har ulike navn på serbisk og albansk. I notatet vil alle stedsnavn bli skrevet både på serbisk og albansk, med unntak av betegnelsen Kosovo da denne er språklig innarbeidet på norsk.

2. KOSOVOSERBERE

Kosovo erklærte sin selvstendighet den 17. februar 2008, og ved utgangen av 2012 hadde 98 stater, deriblant Norge, anerkjent Kosovo (Deliso 2013).

Serbia anerkjenner ikke Kosovos selvstendighet. Serbia mener landet er del av Serbia og omtaler området som Den autonome provinsen Kosovo og Metohija. Kosovo er i denne sammenhengen betegnelsen på de østlige delene, sletten, mens Metohija henviser til den vestlige delen av Kosovo.

Mens majoriteten av befolkningen i Kosovo er etniske albanere, utgjør etniske serbere den største minoriteten. Serbere er en slavisk folkegruppe med serbisk som morsmål. Det er relativt få kosovoserbere som behersker albansk.

Serbere er i all hovedsak serbisk-ortodokse kristne. Mange serbere betrakter Kosovo som den serbiske nasjonens åndelige og kulturelle vugge. Metohija betyr kirkeland, og flere serbisk-ortodokse kirker og klostre av stor religiøs betydning for serberne, har sin plassering i Kosovo.

2.1 HVOR MANGE KOSOVOSERBERE BOR DET I KOSOVO?

Kosovoserberne er i all hovedsak bosatt i ulike enklaver sør for elven Ibar/Ibër og i de nordlige områdene av Kosovo. De nordlige områdene grenser til Serbia, og majoriteten av innbyggerne der er kosovoserbere. Området består av kommunene Leposavić/Leposaviq, Zubin Potok, Zvečan/Zveçan, samt Nord-Mitrovica/Mitrovicë by¹ som er direkte forbundet med Zvečan/Zveçan.

I 2011 ble det avholdt folketelling i Kosovo. Folketellingen ble boikottet i de nordlige områdene; altså av Leposavić/Leposaviq, Zubin Potok, Zvečan/Zveçan og Mitrovica/Mitrovicë nord (Karadaku 2012c).

Folketellingen ble overvåket av en internasjonalt sammensatt komité; International Monitoring Operation (IMO).² IMO har uttalt at folketellingen ble gjennomført på ”en relativt vellykket måte og har resultert i pålitelige tall” (Landinfos oversettelse) (European Union Office in Kosovo 2012).

Resultatene fra folketellingen i 2011 angir Kosovos folketall til 1 739 825 hvorav 25 532 kosovoserbere (KAS 2011, s. 143). Kosovoserberne utgjør da cirka 1,5 prosent av befolkningen.

Folketellingen i 2011 viste at syv kommuner hadde et innbyggertall på over 1 000 kosovoserbere. Gračanica/Graçanicë hadde flest kosovoserbiske innbyggere med et antall på 7 209. Deretter fulgte Ranilug/Ranillug med 3 690, Štrpce/Shtërpçë med 3 148, Novo Brdo/Novobërdë med 3 122, Parteš/Partesh med 1 785, Kamenica/Kamenicë med 1 554 og Klokot/Kllokot med 1 177 kosovoserbere (KAS 2011, s. 143).

Det var kun tre kommuner i sør hvor majoriteten av innbyggerne var kosovoserbere. Disse kommunene var Gračanica/Graçanicë, Ranilug/Ranillug og Parteš/Partesh (KAS 2011, s. 143).

Det ble ikke registrert kosovoserbiske innbyggere i kommunene Malisevo/Maleshevë, Junik, Mamusa/ Mamushë eller Đeneral Janković/Hani i Elzit (KAS 2011, s. 143).

Både det samlede antallet innbyggere i Kosovo og antallet kosovoserbere oppgitt i folketellingen i 2011, var lavere enn anslag fra sentrale kilder med god kjennskap til Kosovo og den kosovoserbiske befolkningen.

Resultatene i folketellingen 2011 var videre ikke i samsvar med registreringen av stemmeberettigede fra Kosovo's Central Election Commission. Mens folketellingen viste et folketall på 1 733 872, ble det registrert totalt 1 630 636 velgere i Kosovo før siste valg i desember 2010. Cirka 30 prosent av befolkningen i Kosovo skal være under 18 år. Med utgangspunkt i registrerte stemmeberettigede skulle dette tilsi en befolkning på cirka 2,1 millioner (Collaku 2011). Nærmere analyser av de siste

¹ Mitrovica/Mitrovicë er navnet på en region, en kommune og en by. I motsetning til Nord-Mitrovica/Mitrovicë by, er kommunen som består av en by og 49 landsbyer, i hovedsak befolket av kosovoalbanere. Det er bare Mitrovica/Mitrovicë by og to landsbyer i kommunen som er etnisk blandet. Mitrovica/Mitrovicë by er todelt. Den nordlige delen av byen er i hovedsak befolket av kosovoserbere, mens den sørlige delen, sør for elven Ibar/Ibër, i hovedsak er befolket av kosovoalbanere (Landinfo 2010).

² IMO ble ledet av Eurostat og bestod av representanter fra Europa-kommisjonen, Europarådet, FNs økonomiske kommisjon for Europa og FNs statistikkommisjon (European Union Office in Kosovo 2012).

kommunevalgene som ble gjennomført i Kosovo i 2010, viste også en større andel kosovoserbere enn det folketellingen i 2011 oppga. Kosovar Institute for Policy Reserch and Development (KIPRED) (2010, s. 6) opplyste eksempelvis at det i juni 2010 var registrert 3 508 velgere ved kommunevalget i Parteš/Partesh. Folketellingen i 2011 oppga imidlertid det totale befolkningsantallet i Parteš/Partesh-kommune til 1 787; alle med unntak av to skal ha vært kosovoserbere.

OSSE har gjennom flere år utarbeidet kommuneprofiler for alle kommunene i Kosovo. Oppdaterte kommuneprofiler ble publisert i november 2011 og er fortsatt tilgjengelig på OSSEs hjemmesider. I kommuneprofilene finnes det estimater for de ulike etniske gruppenes befolkningsstørrelse i alle Kosovos kommuner. Befolkningsestimaterne fra kommuneprofilene utgitt av OSSE, har dannet grunnlag for Landinfos og andre organisasjoners inntrykk av den kosovoserbiske befolkningsstørrelsen i landet. Crisis Group (2012, s. 1) opplyste for eksempel i september 2012 at cirka 74 000 kosovoserbere var bosatt sør for Ibar/Ibër. Crisis Group viste nettopp til befolkningsestimat utarbeidet av OSSE.

Landinfo er kjent med en nyhetsartikkel publisert av mediehuset B92 (2011) som formidlet opplysninger om boikott av folketellingen i Gračanica/Gračanicë-kommune. Videre har også Crisis Group (2012, s. 14) kommentert at kosovoserberne i Gračanica/Gračanicë-kommune boikottet folketellingen i 2011.

Ombudsmannen (2011, s. 112) har uttalt at de fleste medlemmene av den kosovoserbiske befolkningen ikke deltok i folketellingen i 2011, og at folketellingen ble delvis gjennomført i kommuner med kosovoserbisk majoritet.

Interesseorganisasjonen European Centre for Minority Issues Kosovo (ECMI Kosovo) publiserte i desember 2012 en artikkel hvor organisasjonen vurderte og sammenliknet resultatene fra folketellingen blant annet med tidligere foreliggende befolkningsestimater fra OSSE. ECMI Kosovos vurdering er at folketellingens resultater for kosovoserberne og rom-befolkningen i Kosovo ikke kan anses som representative på grunn av boikotten i de nordlige kommunenes og en delvis boikott i det sørlige Kosovo (ECMI Kosovo 2012, s. 7).

Når det gjelder antallet kosovoserbere bosatt i de nordlige kommunene, er dette meget usikkert. Estimaterne for den kosovoserbiske befolkningen i nord varierer fra kilde til kilde (Karadaku 2012b). Crisis Group (2012, s. 1) har lagt til grunn at mellom 55 og 65 000 kosovoserbere er bosatt i nord, mens OSSE (u.å.) har oppgitt et estimat på 70 430, hvorav cirka 18 000 i Leposavić/Leposaviq, cirka 13 900 i Zubin Potok, cirka 16 000 i Zvečan/Zveçan og cirka 22 530 i Mitrovica/Mitrovicë nord (OSSE u.å.).

2.2 INTERNT FORDREVNE

Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) var det per september 2012 rundt 17 900 internt fordrevne i Kosovo hvorav 54 prosent kosovoserbere. Dette er en nedgang sammenliknet med 2009 da UNHCR estimerte med 19 700 internt fordrevne (IDMC 2012, s. 1 og 4).

Majoriteten av kosovoserbiske internt fordrevne var bosatt i de nordlige delene av Kosovo, men mange har også opphold i de ulike enklavene i sør der kosovoserberne er i majoritet.

Ifølge Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC 2012, s. 2) var det bosatt 14 439 internt fordrevne i Mitrovica/Mitrovicë-regionen, 1 634 i Priština/Priştinë-regionen, 1 384 i Gnjilane/Gjilan-regionen, 119 i Prizren-regionen og 277 i Pec/Pejë-regionen. OSSE har opplyst at mellom 5 000 og 7 000 kosovoserbere i Mitrovica/Mitrovicë- nord er internt fordrevne (OSSE u.å.).

De fleste internt fordrevne er innkvartert privat. Enkelte har okkupert andre internt fordrevnes eiendommer. Per september 2012 bodde fortsatt 800 kosovoserbiske internt fordrevne i 37 ulike kollektivsenter ³ i Kosovo (IDMC 2012, s. 4).

2.3 HVOR MANGE KOSOVOSERBERE HAR FORLATT KOSOVO?

Den siste internasjonalt anerkjente folketellingen forut for 2011, ble avholdt i Kosovo i 1981 og viste et folketall på 209 437 kosovoserbere. Det ble også gjennomført en folketelling i 1991 under Milošević-regimet. Den ble boikottet av kosovoalbanerne, men viste et folketall på 194 190 kosovoserbere (ESI 2004, s. 33).

I 2000 presenterte serbiske myndigheter resultatene fra den eneste offentlige registreringen som har blitt foretatt av internt fordrevne fra Kosovo i Serbia. Antallet ble oppgitt å være totalt 187 129 internt fordrevne fra Kosovo hvorav 141 396 kosovoserbere (ESI 2004, s. 18). Tenketanken European Stability Initiative (ESI) har uttrykt at dette tallet sannsynligvis er for høyt og har argumentert for at tilgjengelig informasjon, med utgangspunkt i estimater av den kosovoserbiske befolkningen i Kosovo før og etter 1999, ville tilsi at cirka 65 000 kosovoserbere forlot Kosovo etter 1999 (ESI 2004).⁴

Andre organisasjoner har imidlertid argumentert for at det korrekte antallet kan være høyere enn det serbiske myndighetene har oppgitt og vist til at et stort antall av de internt fordrevne, da særlig rom, ashkaliere og egyptere, ikke skal ha blitt registrert. Videre er det grunn til å anta at flere av de internt fordrevne heller ikke har vært inkludert i tidligere folketellinger i Kosovo. I 2009 publiserte Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC 2009, s. 10-11) en rapport der de tar til orde for at estimatet på internt fordrevne fra Kosovo til Serbia kan være på 230 000, hvorav trefjerdedeler er kosovoserbere.

Serbias flyktningkommissær har oppgitt at 210 148 internt fordrevne fra Kosovo er bosatt i Serbia (U.S. Department of State 2012, s. 10).

3. KOSOVOSERBISKE STRUKTURER OG INSTITUSJONER

3.1 PARALLELE STRUKTURER

Etter NATOs luftkrig mot Jugoslavia i 1999, ble Kosovo underlagt FN-administrasjonen, United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK), før landet erklærte seg selvstendig i 2008. Serbiske myndigheters

³ Et kollektivsenter er et sted hvor internt fordrevne har blitt innkvartert.

⁴ Crisis Group (2012, s. 1) synes å støtte dette anslaget.

politiske og administrative institusjoner ble imidlertid værende i områder med kosovoserbisk bosetting. Disse strukturene blir ofte omtalt som parallelle strukturer.⁵ Etter Kosovos selvstendighet i 2008, ble det opprettet parallelle serbiske kommuner.

Crisis Group (2009, s. i og 15) har ment at Serbias finansiering av strukturene har vært motivert av ulike forhold som opprettholdelse av kosovoserbisk bosetting i Kosovo, isolering av kosovoserberne fra Kosovos institusjoner og derigjennom undergraving av Kosovos selvstendighet og for å opprettholde et synlig bevis for Serbias tilstedeværelse i Kosovo.

Flere internasjonale aktører er av den oppfatning at endringer i kosovoserbernes holdninger har medført økt samarbeid med Kosovos myndigheter (EU-kommisjonen 2011, s. 3; Europaparlamentet 2012, s. 6). Dette har blant annet kommet til uttrykk både gjennom deltakelse innenfor politiske og administrative institusjoner og ved valgdeltakelse. Det er imidlertid viktig å påpeke at denne utviklingen først og fremst gjelder for kosovoserberne bosatt sør for Ibar/Ibër. Det har ikke vært noen særlig progresjon når det gjelder integrering av de etniske serberne i Nord-Kosovo (EU-kommisjonen 2011, s. 3; Crisis Group 2012).

Serbia fortsetter å opprettholde de parallelle strukturene. Crisis Group (2012, s. 13) er imidlertid av den oppfatning at Serbia har nedtonet sine forsøk på å utøve reell myndighet i kommunene sør for Ibar/Ibër og at de serbiske institusjonene mer eller mindre fungerer som liaison-kontorer for Serbia.⁶ Serbia fortsetter likevel med å ha kontroll over både utdannings- og helsesektoren og finansierer disse uten å informere myndighetene i Kosovo. I tillegg betaler Serbia både lønninger og pensjoner til kosovoserbere. Flere kosovoserbere blir lønnet både av den serbiske staten og av myndighetene i Kosovo (Crisis Group 2012, s. i).

Det er uklart hvor mye myndighetene i Beograd har anvendt årlig på de serbiske strukturene i Kosovo. Ifølge B92 (2008) dreide det seg om 400 millioner euro årlig i 2008. Grunnet finanskrisen skal utgiftene ha blitt redusert med 36 prosent i budsjettet for 2009 (Crisis Group 2009, s. 16) På sitt høyeste i 2006-2007 skal Serbia ha overført 500 millioner euro til Kosovo – det meste til lønninger, pensjoner og sosiale ytelser. Crisis Group (2010a, s. 18) antydte at Serbia i 2010 brukte mellom 200 og 230 millioner euro på Kosovo, og at mellom 110 og 130 millioner euro gikk til de nordlige områdene. I 2011 opplyste Crisis Group (2011, s. 4) at Serbia brukte 200 millioner euro på nordområdene.⁷ I Gračanica/Graçanicë skal 1000 personer være ansatt i de parallelle strukturene (Crisis Group 2012, s. 14).

Myndighetene i Priština/Prishtinë anser de parallelle institusjonene som illegale, men motsetter seg sterkest institusjoner som krever autoritet som myndighet og har i mindre grad motsatt seg kontorer som bare støtter det kosovoserbiske samfunnet (Crisis Group 2012, s. 13).

⁵ For mer informasjon om de serbiske strukturene, se Landinfos temanotat ”Kosovo: Sikkerhetssituasjonen for etniske serbere” (2010).

⁶ Dette er kontorer som utsteder dokumenter som fødsels- og ekteskapsattester og andre attester for å kunne få tilgang til serbiske rettigheter.

⁷ Mer detaljert informasjon om hvordan pengene blir avendt i nord finnes i Crisis Groups rapport fra 2011 s. 4 flg.

3.2 KOMMUNENE I SØR MED KOSOVOSERBISK MAJORITETSBEFOLKNING/STOR KOSOVOSERBISK BEFOLKNING

I tråd med Ahtisaari-planen⁸, har det blitt gjennomført en desentraliseringsprosess i Kosovo. Det har også blitt opprettet flere nye kommuner, deriblant Gračanica/Gračanicë, Ranillug/Ranilug, og Parteš/Partesh som har kosovoserbisk befolkningsmajoritet og Klllokot/Klokot som en meget stor kosovoserbisk befolkningsandel.

Gjennom desentraliseringsprosessen har kommunene og lokalbefolkningen fått større innflytelse over lokale forhold. Kommunene har nå myndighet blant annet over forhold som utvikling og bruk av landområder, byplanlegging, utdanning på grunnskolenivå, primære helsetjenester⁹ og lisenstildeling innenfor ulike servicenæringer.

Kommuner med kosovoserbisk befolkningsmajoritet har i tillegg lokal myndighet i kulturelle og religiøse forhold, samt innflytelse i prosessene forut for utnevnelse av politistasjonssjefer (Crisis Group 2012, s. 12). Det tillates at Serbia gir finansiell og teknisk støtte til kommunene under forutsetning at overføringene er transparente og koordinerte med myndighetene i Priština/Prishtinë (Crisis Group 2011, s. i; 2012, s. i).

Kommunene med kosovoserbisk befolkningsmajoritet i sør har tatt over mye av myndighetsrollen fra de parallelle strukturene, dog med unntak av utdanning og helse som fortsatt er under Beograds kontroll (Crisis Group 2012, s. i).

EU-kommisjonen (2011, s. 19) har omtalt desentraliseringen og opprettelsen av de kosovoserbisk-dominerte kommunene som en positiv utvikling. Helsinki-komitéen for menneskerettigheter i Serbia (2012, s. 9) har hevdet at de nyopprettede kommunene har gjort store fremskritt med infrastruktur (veinett, kloakk og vanntilførsel) og med den overordnede kvaliteten på befolkningens dagligliv.

En nylig utgitt masteroppgave¹⁰ konkluderte med at desentraliseringsprosessen gjennom opprettelsen av kommuner med kosovoserbisk majoritet, har vært vellykket i det henseende å integrere det kosovoserbiske samfunnet inn i lokale myndighetsstrukturer. Desentraliseringen har derimot ikke bidratt til å integrere kosovoserbere inn i storsamfunnet eller medført økt samhandling mellom kosovoserbere og kosovoalbanere (Bakx 2012, s. 6).

3.3 DE TRE NORDLIGE KOMMUNENE OG MITROVICA/MITROVICË NORD

I februar 2012 gjennomførte de parallelle serbiske strukturene i nord en folkeavstemning der befolkningen ble spurt om de aksepterte Republikken Kosovos institusjoner. Nesten 100 prosent av dem som avga stemme, aksepterte ikke Kosovos myndighetsstrukturer. Myndighetene i Kosovo, Serbia og det internasjonale samfunnet avviste folkeavstemningen (Barlovac & Aliu 2012).

⁸ Ahtisaari-planen fra 2007 består av to dokumenter som inneholder anbefalingen for overvåket selvstendighet for Kosovo og detaljerte forslag til hvordan Kosovo skulle styres internt. Disse anbefalingene har vært styrende for Kosovos selvstendighet og er til en stor del inkorporert i Kosovos grunnlov.

⁹ Gračanica/Gračanicë-kommune har også råderett over den sekundære helsetjenesten.

¹⁰ Dette er en masteroppgave i konfliktstudier og menneskerettigheter ved Universitetet i Utrecht.

Mens kosovoserbere bosatt sør for Ibar/Ibër ikke deltok i kommunevalget i Serbia i mai 2012, organiserte kosovoserbere bosatt i de nordlige kommunene egne kommunale valg som Serbia synes å ha akseptert (Crisis Group 2012, s. 13).

Som et resultat av motstand fra serbiskstøttede strukturer i nord, har desentraliseringen ikke gjort fremskritt i denne regionen (EU-kommisjonen 2011, s. 9). Crisis Group (2012, s. i) har gitt uttrykk for at Serbia nærmest har full kontroll over den lokale administrasjonen Nord-Kosovo.¹¹

Lov og orden i nord ble ifølge EU-kommisjonen (2011, s. 12 og 57) ansett for å være en bekymring. Kosovos politi har en viss tilstedeværelse i nord, men European Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX)¹² har ofte måttet bidra for å sikre kommunikasjonen med den regionale kommandoen i den sørlige delen av Mitrovica/Mitrovicë. Politiet i nord arbeider under vanskelige forhold som forhindrer dem i å utøve deres ansvar (EU-kommisjonen 2012, s. 29). Domstolen i Mitrovica/Mitrovicë har kun EULEX-dommere og -anklagere. Det eksisterer parallelle serbiske kommunale domstoler som i hovedsak bare behandler sivile saker (EU-kommisjonen 2012, s. 10).

I slutten av juli 2011 besluttet myndighetene i Kosovo å innføre handelsembargo for varer fra Serbia, slik Serbia hadde gjort tilsvarende for varer fra Kosovo siden Kosovos uavhengighetserklæring i 2008. Personell fra politiet i Kosovo (Kosovo Police (KP))¹³ ble utstasjonert ved de to autoriserte grensepasseringspostene i nord, gate 1¹⁴ i Leposavic/Leposaviq kommune og gate 31¹⁵ i Zubin Potok kommune.¹⁶ I den EU-støttede dialogen mellom Beograd og Priština/Prishtinë kom det i september 2011 til enighet mellom Kosovo og Serbia om tollstempler m.v. (EU-kommisjonen 2011, s. 4). Grensekontroll av og toll på varer mellom Kosovo og Serbia over de nevnte grensepostene har preget situasjonen i nord-områdene og sikkerhetssituasjonen i Kosovo både i 2011 og 2012. Se nærmere om hendelsene knyttet til dette under punkt 5.

Kosovos myndigheter åpnet et administrasjonskontor i Nord-Mitrovica/Mitrovicë sommeren 2012. Kontoret tilbyr ulike sivile registreringer (UN Secretary-General 2012d, s. 3). Mange kosovoserbere har reagert negativt på dette. Se nærmere om reaksjoner på dette under punkt 5.

¹¹ Crisis Group (2011) har publisert en egen rapport om forholdene i Nord-Kosovo, se rapporten North Kosovo: Dual Sovereignty in Practice.

¹² Mer informasjon om EULEX kan finnes på deres hjemmeside: <http://www.eulex-kosovo.eu/en/front/> [lastet ned 3. januar 2013]. Se også notatets punkt 4.1.

¹³ Nærmere om KP, se hjemmesiden til KP: <http://www.kosovopolice.com/> [lastet ned 11. januar 2013].

¹⁴ Gate 1 - Jarinjë/Jarinjë.

¹⁵ Gate 31 – Brnjak/Bërnjak.

¹⁶ Utstasjoneringen var ikke koordinert med den internasjonale tilstedeværelsen. EULEX hadde før 25. juli 2011 hatt kontrollen med disse grensepostene (UN Secretary-General 2011c, s. 2).

4. DET GENERELLE VOLDSNIVÅET

4.1 GENERELL BESKRIVELSE

FN-kontoret for narkotika og kriminalitet opplyste i 2008 at antallet mord i Kosovo ble redusert med 75 prosent i perioden fra 2000 til 2005 (UNODC 2008, s. 39). I løpet av første halvdel av 2008 registrerte politiet i Kosovo 27 drap, og nedgangen i antall drap fra tidligere år fortsatte. Drapsraten i Kosovo var lavere enn EU-nivået (New Kosova Report 2008). Crisis Group (2010, s. 3 og 7) hevdet på sin side at Kosovos politi ikke har pålitelig drapsstatistikk,¹⁷ og anslo, basert på tall fra UNODC, at antallet drap ble redusert fra 11,8 per 100 000 innbyggere i 2000 til 2,9 i 2005 og mellom 2,6 og 3,2 i 2009. Crisis Group hevdet at dette er høyere enn gjennomsnittet både for regionen og for EU. UNODC skrev på sin side at drapstallene for regionen, inkludert Kosovo, er sammenlignbare med Vest-Europa og stadig synkende (UNODC 2008, s. 39). Landinfo har dessverre ikke funnet oppdatert informasjon knyttet til drapsstatistikken for Kosovo.

Et separat overslag over ulovlige våpen, viste at Kosovo lå høyere enn de fleste land i regionen (UNODC 2008, s. 84). EU uttrykte i 2008 at antallet og tilgangen til lettere våpen og eksplosiver utgjorde et meget alvorlig problem. Svært mange private husholdninger har våpen, og det eksisterte ingen offentlig plan eller strategi for innsamling av slike våpen (EU-kommisjonen 2008, s. 53). I 2009 skrev EU at omfattende eierskap av våpen blant sivilbefolkningen var en alvorlig bekymring. I september 2009 vedtok Kosovo en våpenlov som er i samsvar med relevant EU-lovgivning (EU-kommisjonen 2009, s. 46).

Kriminaliteten i Kosovo har holdt seg relativt stabil. Antallet voldelig kriminelle handlinger med bruk av våpen eller trussel om våpenbruk fortsetter å være høy. FNs generalsekretær har gitt uttrykk for at antall ulovlige våpen indikerer en trussel mot sikkerheten. I løpet av tre måneder i 2011 ble det registrert 151 tilfeller av bruk av skytevåpen og 335 tilfeller av beslagleggelse av illegale våpen (UN Secretary-General 2011b, s. 7)

Kosovo er, slik Landinfo ser det, likevel rent generelt et sikkert og trygt samfunn for flertallet av befolkningen, og det er tette bånd mellom borgerne.

4.2 ORGANISERT KRIMINALITET

Organiserte, kriminelle nettverk i Kosovo har i særlig grad vært involvert i ulike aktiviteter innenfor områder som narkotika-, menneske- og våpenhandel (Anastasijević 2006, EUROPOL 2011). Flere forskere mener at de kriminelle aktivitetene blant annet er dypt forankret i en korrupsjonskultur i regionen (Anastasijević 2006, s. 13; Stojarová u.å., s. 92).

EU-kommisjonen (2012, s. 33-35) har trukket frem at rent generelt er kampen mot organisert kriminalitet den største utfordringen Kosovo står overfor. Kosovo har i løpet av de tre siste årene etablert det nødvendige juridiske rammeverket for å bekjempe organisert kriminalitet. Det er vedtatt et strategisk rammeverk i kampen

¹⁷ KP skal heller ikke ha noen pålitelig statistikk med hensyn til hvor mange drap som har resultert i rettsfølgelse.

mot organisert kriminalitet, og nye strategier er også vedtatt. Kapasiteten og effektiviteten på feltet er også blitt styrket de seneste årene. EU mener imidlertid at Kosovo behøver å vise engasjement for å levere resultater i kampen mot organisert kriminalitet, herunder å iverksette etterforskning i nært samarbeid med EULEX. Samtidig er det ifølge EU viktig at Kosovo følger europeiske standarder og praksis på feltet. Regelverket må styrkes, implementeringen sikres, institusjonell ansvarlighet må etableres, og nivået på ekspertisen på feltet må høynes for å takle kompleks etterforskning. For å oppnå dette er det nødvendig at det politiske miljøet bidrar til å sikre uavhengig samt effektiv etterforskning og rettfølgelse.

4.3 KRIMINALITETSBILDET I NORD

Ifølge Crisis Group har Kosovo, og spesielt Nord-Kosovo, lidt under et falskt rykte om å være et område med anarki og som har vært dominert av gangstere og korrupte politikere. Kriminaliteten i Kosovo har imidlertid vært på et europeisk nivå, og ordinær kriminalitet i nord har ikke vært et større problem enn i resten av Kosovo (Crisis Group 2011, s. i, 14). Selv om Nord-Mitrovica by har hatt en høyere kriminalitetsrate enn resten av Nord-Kosovo, har denne likevel kun vært noe høyere enn gjennomsnittet for Kosovo som helhet. Kriminaliteten i Nord-Kosovo har imidlertid skilt seg fra resten av landet, og har i stor grad vært preget av smugling og politiske trusler (Crisis Group 2011, s. 14).¹⁸

5. SIKKERHETSSITUASJONEN OG SIKKERHETSHENDELSER

5.1 HENDELSER AV BETYDNING FOR SIKKERHETEN

I kildenes beskrivelse av hendelser som har betydning for kosovoserbernes sikkerhetssituasjon, brukes det ulike betegnelser på disse hendelsene; eksempelvis kriminalitet som har betydning for minoritetene, interetniske hendelser, sikkerhetshendelser som potensielt kan være etnisk motiverte. Interetnisk kriminalitet er ikke nødvendigvis det samme som etnisk motivert kriminalitet. Ved interetnisk kriminalitet vil gjerningspersonene tilhøre en annen etnisk gruppe enn offeret for ugjerningen, men gjerningen er ikke nødvendigvis etnisk motivert. Dette innebærer at det ikke alltid vil være like enkelt å innhente informasjon og sammenligne opplysninger som gis av ulike aktører.

Det kan således, etter Landinfos mening, være hensiktsmessig å kun se på sikkerhetshendelser som sådan, uten å ta hensyn til gjerningspersonen(e)s motiv og etnisitet.

OSSE (2011, s. 2) definerer en alvorlig sikkerhetshendelse som en hendelse med potensial til å destabilisere sikkerhetssituasjonen. En slik hendelse kan inkludere verbale eller fysiske angrep på personer, privat eiendom eller steder med kulturell og

¹⁸ For mer informasjon om kriminalitet i Kosovo, se Landinfos temanotat *Kosovo: Sikkerhetssituasjonen for etniske serbere* (2010), Landinfos respons *Kosovo: Beskyttelse i forhold til organisert kriminalitet* (2011), samt rapportene *The Rule of Law in Independent Kosovo* (2010) og *North Kosovo: Dual Sovereignty in Practice* (2011) fra Crisis Group.

religiøs betydning. OSSE mener at sikkerhetshendelser kan ha en negativ påvirkning på opplevelse og oppfatning av trygghet og sikkerhet i lokalsamfunnet, samt kan begrense bevegelsesfriheten og tilgangen til grunnleggende rettigheter og tjenester. Videre har sikkerhetshendelser potensial til å øke spenningen mellom de ulike befolkningsgruppene i landet og begrense minoritetenes samhandling med de kommunale institusjonene.

5.2 GENERELL BESKRIVELSE AV SIKKERHETSSITUASJONEN

Som reaksjon på myndighetenes forsøk på å skaffe seg kontroll med grensepostene i nord, gjennomførte kosovoserbere i nord protester og satte opp blokader og veisperringer utover sommeren 2011. Dette resulterte blant annet i voldelige sammenstøt, og en KP-politimann ble drept (HRW 2012, s. 1).

Fungerende leder for UNMIK omtalte hendelsene som ”de mest alvorlige sikkerhetshendelsene siden volden i 2008” (Landinfos oversettelse), da Kosovo erklærte seg uavhengig. Fem måneder etter sammenstøtene mente UNMIK at forholdene i nord til en viss grad var forbedret, men at situasjonen fortsatt var spent og uforutsigbar (Southeast European Times 2011).

Ifølge FNs generalsekretærs rapport til Sikkerhetsrådet i oktober 2011 utviklet sikkerhetssituasjonen i nord seg negativt på grunn av Kosovos myndigheters forsøk på å overta kontrollen med grensepasseringspostene i nord. Likeledes fant det sted et økende antall sikkerhetshendelser i sør etter hendelsene i nord. Ifølge rapporten var det en økning på 24 prosent i antall sikkerhetshendelser rettet mot minoritetsbefolkningen sammenliknet med samme periode i 2010 (UN Secretary-General 2011c, s. 5).

Human Rights Watch (HRW) fremhevet i årsrapporten for 2011 (2012) den økende spenningen mellom kosovoserbere og kosovoalbanere i Nord-Kosovo som følge av hendelsene i regionen. HRW vurderte ellers menneskerettighetssituasjonen i 2011 som litt forbedret.

UNHCR (2011) vurderte den overordnede sikkerhetssituasjonen i 2011 som relativt stabil, men trakk frem at enkelthendelser rettet mot returnerte og sammenstøtene i Nord-Kosovo skapte utfordringer for minoritetenes trygghet og deres opplevelse av denne.

Ombudsmannen i Kosovo (2012, s. 48) mente at sikkerhetssituasjonen i Nord-Kosovo forverret seg i siste halvdel av 2011, og fremhevet at bevegelsesfriheten i nord var begrenset både for enkeltpersoner og institusjoner, herunder EULEX og KFOR.

Europaparlamentet uttrykte i mars 2012 bekymring for situasjonen i nord og fordømte volden som har forekommet (Europaparlamentet 2012, s. 5 og 6).

Helsinki-komitéen for menneskerettigheter i Serbia ga i juni 2012 uttrykk for at den konstante spenningen mellom kosovoserbere og kosovoalbanere gjør at konflikten kan karakteriseres som en frossen konflikt. Samtidig ble det uttalt at det kosovoserbiske samfunnet i Kosovo har garantert flere rettigheter enn noen andre minoriteter i regionen (2012, s. 20-21).

Rapporten fra FNs generalsekretær beskrev sikkerhetssituasjonen i første halvdel av 2012 som fortsatt preget av spenningen i Nord-Kosovo så vel som andre hendelser

som tyveri og overfall. Situasjonen i nord ble omtalt som ekstremt sensitiv for enhver politisk utvikling mellom Priština/Prishtinë og Beograd. Samtidig syntes kriminalitet begått mot minoritetsbefolkningen å være økende sammenliknet med samme periode i 2011 (UN Secretary-General 2012b, s. 3 og 5).

I annen halvdel av 2012 ble sikkerhetssituasjonen i Nord-Kosovo karakterisert som skjør. Den generelle sikkerhetssituasjonen ble likevel betraktet som rolig i denne perioden til tross for at sikkerhetshendelser fant sted sør for Ibar/Ibër (UN Secretary-General, 2012c, s. 2). I perioden fra midten av juli til midten av oktober 2012 ble sikkerhetssituasjonen karakterisert som generelt rolig, men sikkerhetshendelser og sporadisk spenning forekom i Nord-Kosovo. Situasjonen sør for Ibar/Ibër var generelt stabil til tross for noen alvorlige hendelser (UN Secretary-General 2012d, s. 5). I rapporten for perioden fra midten av oktober 2012 til midten av januar 2013 har FNs generalsekretær beskrevet sikkerhetssituasjonen som generelt rolig, med unntak av det nordlige Kosovo, og da spesielt i Nord- Mitrovica/Mitrovicë, hvor det har blitt rapportert om alvorlige sikkerhetshendelser (UN Secretary-General 2013, s. 4).

HRW betraktet i sin årsrapport for 2012 spenningen mellom den kosovoserbiske minoriteten og den kosovoalbanske majoriteten som fortsatt høy, spesielt i Mitrovica/Mitrovicë. Organisasjonens totalvurdering for Kosovo i året 2012 var at det ikke hadde skjedd noen signifikant forbedring gjeldende beskyttelse av menneskerettighetene (HRW 2013, s. 476).

5.2.1 Type og omfang

Sikkerhetshendelser som har funnet sted i 2011 og 2012, vil bli presentert geografisk etter skillet mellom sør og nord for elven Ibar/Ibër. Fremstillingen vil på ingen måte være uttømmende, men det vil bli lagt vekt på å presentere alvorlige sikkerhetshendelser, samt på å trekke frem hendelser som har betydning for utvikling og mønstre i sikkerhetssituasjonen for kosovoserberne.

5.2.1.1 Særlig om sikkerhetshendelser sør for Ibar/Ibër

FNs generalsekretær beskrev kriminaliteten og sikkerhetshendelsene som rammet minoritetsbefolkningen i 2011, som hovedsakelig ”trakassering av mindre alvorlig art (low-level), trusler, mindre alvorlig overfall/overgrep (simple assaults) og eiendomsrelaterte hendelser som skader på ortodokse kirker og kirkegårder, samt på eiendommer tilhørende returnerte i områder for organisert retur” (Landinfos oversettelse) (UN Secretary-General 2011a, s. 6).

I rapporten fra mai 2011, meldte FNs generalsekretær om en økning i vandalisme mot og tyveri fra religiøse og kulturelle minnesmerker sammenliknet med samme periode i 2010. Politiet registrerte 16 slike saker i januar og februar, hvorav syv av sakene gjaldt serbisk-ortodokse steder (UN Secretary-General 2011a, s. 6).

FNs generalsekretær opplyste i august 2011 om en økning av hendelser av mindre alvorlig art (”low-level”) (77 saker) rettet mot minoritetene sammenliknet med samme periode i 2010 (38 saker). Det ble registrert fem tilfeller av steinkasting mot busser som transporterte etniske serbere (UN Secretary-General 2011b, s. 7).

I sin rapport fra oktober 2011, meldte FNs generalsekretær om en økning av hendelser rettet mot minoritetene på 24 prosent sammenliknet med samme periode i 2010. Det ble registrert 151 sikkerhetshendelser, hvorav 38 forekom i Nord-Kosovo.

Det var en særlig økning i ødeleggelsene av og tyveri fra ubebodde kosovoserbiske hus med 63 rapporterte tilfeller. I tillegg ble det rapportert om 13 tilfeller med steinkasting mot serbiskregistrerte kjøretøy som kjørte gjennom områder befolket av kosovoalbanere (UN Secretary-General 2011c, s. 5).

I 2011 rapporterte FNs generalsekretær om fem ulike sikkerhetshendelser, karakterisert som alvorlige, rettet mot kosovoserbere. I januar 2011 ble en kosovoserbisk mann, bosatt i landsbyen Opraške/Oprashkë i Istok/Istog kommune, banket opp av tre ukjente menn mens han arbeidet på jorda si. Mannen ble alvorlig skadet (UN Secretary-General 2011a, s. 6). I juli ble tre kosovoserbiske politimenn på tjeneste angrepet av en gruppe bevæpnede kosovoalbanske menn (UN Secretary-General 2011b, s. 7). I august ble en brønn som forsyner landsbyen Opraške/Oprashkë forurenset (UN Secretary-General 2011c, s. 6). I oktober ble det rapportert om to alvorlige hendelser. Den ene skjedde i en kosovoalbansk-dominert landsby i Orahovac/Rahovec kommune der en kosovoserbisk mann ble drept og en person såret utenfor en restaurant (UN Secretary-General 2011c, s. 6). Den andre hendelsen skjedde i landsbyen Dobruša/Dobrushë i Istok/Istog-kommune, hvor en kosovoserber ble drept og to andre ble såret av kosovoalbanere grunnet en eiendomskonflikt (UN Secretary-General 2012a, s. 6).

Ifølge årsrapporten for 2011 fra Human Rights Watch (2012) mottok påtalemyndighetene i Kosovo rapporter om 60 interetniske hendelser i løpet av de ni første månedene i 2011. Det gjøres oppmerksom på at dette kan være sikkerhetshendelser begått av kosovoalbanere mot minoritetene, ikke utelukkende kosovoserberne, men også hendelser mot kosovoalbanerne i nord der de er i minoritet. UNMIK skal ifølge HRW ha opplyst at majoriteten av sakene var såkalte hendelser av mindre alvorlig art ("low-level"), som hærverk på religiøse steder, men også alvorlige overgrep og drap ble rapportert. Når det gjaldt kosovoserbere sør for Ibar/Ibër, viste HRW her til drapet i Orahovac/Rahovec kommune som tidligere er omtalt.

FNs generalsekretær opplyste i sin rapport fra april 2012 at sikkerhetshendelser rettet mot minoritetene økte sammenliknet med samme periode i 2011. Hendelsene omhandlet trusler, legemsfornærmelser, tyveri, ildspåsettelse, vandalisme mot serbisk-ortodokse kirker og kosovoserbiske husholdninger. Majoriteten av tyveriene som fant sted fra kosovoserbisk eiendom, forekom fra ubebodde hus (UN Secretary-General 2012b, s. 5).

I sin rapport fra august 2012 hadde FNs generalsekretær ingen opplysninger om hvorvidt det hadde skjedd en økning eller nedgang i antall sikkerhetshendelser rettet mot minoritetene sammenliknet med samme periode i 2011. Det ble imidlertid rapportert om et kosovoserbisk ektepar som hadde returnert til Kosovo, og som ble drept i sin bolig i en multietnisk landsby i Uroševac/Ferizaj-kommune i juli 2012. Hendelsen skapte sterke reaksjoner blant kosovoserberne (UN Secretary-General 2012c, s. 7). Rapporten omtalte også en hendelse der kosovoalbanere angrep flere busser som transporterte kosovoserbiske barn til Gračanica/Graçanicë etter en seremoni ved Gazimestan-monument i forbindelse med en tradisjonell serbisk feiring (UN Secretary-General 2012c, s. 5).

Fra midten av juli til midten av oktober 2012, ble antallet sikkerhetshendelser rettet mot minoritetene i Kosovo opplyst å være på rundt samme nivå som den foregående

tremånedersperioden i 2012. Hendelsene som forkom, var mindre fysiske legemsbeskadigelser (minor physical assaults), brannstiftelse av ubebodde hus, tyveri fra og ødeleggelse av eiendommer til returnerte og ulovlig vedhogst på kosovoserbiske eiendommer. En alvorlig hendelse fant sted i denne perioden da en eldre kosovoserbisk mann ble overfalt og ranet av to kosovoalbanske mindreårige (UN Secretary-General 2012d, s. 5).

I sin rapport publisert februar 2013 beskrev FNs generalsekretær sikkerhetshendelsene som har forekommet i 2012 som hovedsakelig ”overfall/overgrep av mindre alvorlig art (minor assaults), innbrudd, tyveri, ildspåsettelse av ubebodd eiendom, ulovlig okkupasjon av eiendom, tyveri og hærverk på religiøse steder” (Landinfos oversettelse) (UN Secretary-General 2013, s. 4). Ingen konkrete sikkerhetshendelser vedrørende minoritetsbefolkningen har blitt omtalt i denne rapporten, som dekker perioden fra midten av oktober 2012 til midten av januar 2013. Politiet i Kosovo gjennomførte imidlertid flere aksjoner for å beslaglegge illegale våpen, som en respons på en økning av væpnede ran, bombetrusler og bruk av eksplosiver (UN Secretary-General 2013, s. 4).

5.2.1.2 Særlig om sikkerhetshendelser nord for Ibar/lbër

I juli 2011 ble tre kosovoserbiske KP-politimenn angrepet av en gruppe bevæpnede kosovoalbanske menn, og en kosovoserber ble knivstukket i Mitrovica/Mitrovicë (UN Secretary-General 2011b, s. 7).¹⁹

Sikkerhetshendelser som har forekommet i de nordlige områdene i perioden fra sommeren til slutten av 2011, har i stor grad vært knyttet til den overordende politiske konflikten mellom Kosovo og Serbia, myndighetsutøvelse i disse områdene og spesielt til konflikten vedrørende kontroll med grenseovergangene i nord og tollreguleringene mellom Kosovo og Serbia.

Som tidligere nevnt, gjennomførte kosovoserbere i juli 2011 blokader og veisperringer som resulterte i voldelige sammenstøt der en KP-politiman ble drept. I slutten av juli 2011 angrep kosovoserbere grensestasjonen Gate 1 i Jarinje/Jarinjë og satte fyr på denne. KFOR responderte med å sette området under militær beskyttelse (UN Secretary-General 2011c, s. 2).

Blokadene nærmest grensestasjonene ble fjernet i august 2011 etter at en forståelse, fremforhandlet med hjelp fra KFOR, ble inngått mellom Priština/Prishtinë og Beograd. KFOR-styrkene skulle ha kontroll med grensepostene til en avtale mellom Priština/Prishtinë og Beograd, fasilitert av EU, var på plass. Det ble, som tidligere nevnt, oppnådd enighet mellom partene i september 2011, og serbisk side anerkjente tollstempler fra Kosovo. I samarbeid med EULEX ble toll- og polititjenestemenn fra Kosovo stasjonert ved grensepostene i en observatørstatusrolle. Nye blokader ble oppført av kosovoserbere i protest mot EULEX’ og KFORs manglende nøytrale status i saken. Selv om grensepostene var stengt, ble alternative ruter brukt av kosovoserberne for grensepassering i området mellom Kosovo og Serbia. Utover høsten 2011 kom det til gjentatte sammenstøt mellom protesterende kosovoserbere og KFOR-styrkene. Flere kosovoserbere ble skadet (UN Secretary-General 2011c, s. 2-3).

¹⁹ Landinfo har forsøkt å finne flere detaljer om førstnevnte hendelse, uten å lykkes.

Som tidligere nevnt, meldte FNs generalsekretær i sin rapport fra oktober 2011 at 38 av i alt 151 registrerte sikkerhetshendelser fra juni til september 2011 forekom i Nord-Kosovo (UN Secretary-General 2011c, s. 5).

Utover høsten 2011 og i begynnelsen av 2012 var situasjonen i nord spent og potensielt ustabil. Kosovoserberne forsterket sine blokader og oppgraderte omveiene som i økende grad ble brukt til lastebiltransport. Det var mange sammenstøt mellom kosovoserbere og KFOR-styrkene, og flere demonstranter ble skadet. I forbindelse med urolighetene i bydelen Brdjani/Kroi i Vitakut (i Mitrovica/Mitrovicë) i november ble tre kosovoserbere beskytt, én ble drept (UN Secretary-General 2012a, s. 1-3).

I april 2012 ble en kosovoalbaner drept og to barn skadet i en eksplosjon i et multietnisk nabolag i Nord-Mitrovica/Mitrovicë. Samme dag angrep tre kosovoalbanere en kosovoserber i en nærliggende forstad. Politiet svarte med et forsøk på å sette opp vakthold i området, men de lokale kosovoserbiske beboerne motsatte seg dette (UN Secretary-General 2012b, s. 3). I løpet av sommeren og høsten 2012 var det flere voldelige sikkerhetshendelser, og kosovoserberne gjennomførte flere blokader (UN Secretary-General 2012c, s. 3; 2012d, s. 2).

I juli 2012 ble åpningen av Nord-Mitrovicas/Mitrovicës kommuneadministrasjon møtt med protester fra lokale kosovoserbere (Crisis Group u.å.). Ifølge FNs generalsekretær er det blitt rapportert om mistanke om trakassering av ansatte herunder brenning av tre ansattes private biler (UN Secretary-General 2012d, s. 3). Det har videre forekommet fem håndgranat-eksplosjoner hvor to av dem skadet bilene til to kosovoserbiske KP-politimenn, et angrep på to kosovoalbanere, samt at tre kosovoalbanere ble beskytt av en kosovoserber, og en kosovoserber ble knivstukket av en gruppe kosovoalbanere (UN Secretary-General 2012d, s. 5).

I september 2012 ble biler fra EULEX og KP beskytt på vei til politistasjonen i Zubin Potok (UN Secretary-General 2012d, s. 3).

I midten av november 2012 ble et boligbyggingsprosjekt for retur av kosovoalbanere til Nord-Mitrovica/Mitrovicë og Zvečan/Zvečan, møtt med kraftige reaksjoner fra kosovoserbere. Den 16. november blokkerte en gruppe kosovoserbere en vei og selve byggeplassen. Protestene utviklet seg med steinkasting, hvor flere personer ble skadet. Skudd ble også avfyrt i løpet av hendelsene (UN Secretary-General 2013, s. 3).

Mellom 18. november og 7. desember 2012 forekom tre sikkerhetshendelser rettet mot ansatte, eiendom og prosjekt ved det administrative kontoret i Nord-Mitrovica/Mitrovicë. I desember ble også tre private kjøretøy, angivelig eid av kosovoserbiske politimenn fra Nord-Mitrovica/Mitrovicë politistasjon, påtønt, og den 18. desember ble bilen til et kosovoserbisk medlem av det serbiske parlamentet påtønt (UN Secretary-General 2013, s. 4).

I desember 2012 startet implementeringen av avtalen mellom Beograd og Priština/Pristhtinë om toll- og avgiftsleggingen ved passering av grensepostene mellom Kosovo og Serbia. I nord-områdene protesterte kosovoserberne på ny med blokkering av trafikken (UN Secretary-General 2013, s. 3).

En ukjent gjerningsmann åpnet ild mot et bakeri i Nord-Mitrovica/Mitrovicë natt til 10. januar 2013. Eieren av bakeriet var medlem av UNMIK-administrasjonen i byen (UN Secretary-General 2013, s. 4).

5.2.2 Utvikling og mønstre

I samtlige rapporter for 2011 og i sin første rapport for 2012 meldte FNs generalsekretær om en økning i antall sikkerhetshendelser rettet mot minoriteter sammenliknet med de respektive periodene året før.

Lederen for FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) i Kosovo uttalte i juli 2012 til nyhetskilden Southeast European Times at det har vært en nedgang i antallet rapporterte sikkerhetshendelser, potensielt etniske motiverte, men at ”det fortsatt er en spent situasjon mellom befolkningsgruppene og at samhandlingen er svært begrenset, spesielt i nord” (Landinfos oversettelse) (Karadaku 2012a).

Crisis Group gav i september 2012 uttrykk for at sikkerhetshendelser rettet mot kosovoserbere, forekom hyppigere etter flere år med kun et fåtall interetniske hendelser (Crisis Group 2012, s. i).

I 2012 gjennomførte OSSE en studie knyttet til mulighetene for varig retur til Kosovo og herunder situasjonen på steder i Kosovo som er aktuelle for retur (return sites). OSSE viste til en forverret sikkerhetssituasjon på steder aktuelle for retur og et økende antall hendelser som har hatt betydning for de returnerte og deres eiendommer. Plyndring forekom jevnlig på disse stedene sammen med skader på steder av religiøs og kulturell betydning, og fra tid til annen lavskala (low-level) trakassering (OSSE 2012b, s. 4). OSSE (2012b, s. 22) karakteriserte tyveriene fra ubebodde kosovoserbiske hus som systematisk plyndring. Det ble blant annet vist til at cirka 80 prosent av alle ubebodde kosovoserbiske hus i landsbyene Doganovic/Doganaj, Muhadžer Talinovac/Muhaxher Talinoc og Srpski Babush/Srpski Babuš i Gnjilane/Gjilan-regionen ble utsatt for innbrudd i 2011 (OSSE 2012b, s. 14).²⁰

Ifølge FNs generalsekretær var det en nedgang i antall rapporterte sikkerhetshendelser som påvirket minoritetssamfunnene i 2012 sammenliknet med 2011, med henholdsvis 361 rapporterte hendelser i 2012 mot 406 hendelser i 2011. Rapporteringen viste en nedgang på 21 prosent i antall tyveri og innbrudd i 2012 sammenliknet med 2011, men det var mer enn 50 prosent økning av illegal vedhogst i 2012 sammenliknet med 2011 (UN Secretary-General 2013, s. 4).

Av det totale antallet rapporterte sikkerhetshendelser i 2012, fant 20 prosent av dem sted i kommunene Klina/Klinë og Istok/Istog. FNs generalsekretær har uttrykt bekymring for utviklingen i Pec/Pejë-regionen på grunn av denne økningen av hendelser rettet mot kosovoserbere i disse to kommunene (UN Secretary-General 2013, s. 4).

HRW (2013, s. 477) opplyste i sin årsrapport for 2012 at politiet i Kosovo kun hadde registrert 16 interetniske hendelser i løpet av de åtte første månedene av 2012. Sammenliknet med 2011, med 60 hendelser registrert, har dette vært en markant

²⁰ I OSSEs rapport fra oktober 2012 gis det en detaljert og regionalvis fremstilling av sikkerhetssituasjonen på steder som er aktuelle for retur (return sites) med informasjon på landsbynivå.

nedgang. De registrerte hendelsene omfattet to angrep med alvorlige skader som resultat, fem angrep med lettere skader som resultat, syv uspesifiserte, fysiske angrep og to tilfeller av skade på eiendom.

At Crisis Group og OSSE i sine publiseringer i 2012 har gitt uttrykk for et økende antall sikkerhetshendelser, kan etter Landinfos vurdering ha sin bakgrunn i at organisasjonenes rapporter sannsynligvis tok utgangspunkt i hendelser som forekom i 2011.

Det er Landinfos inntrykk at de rapporterte sikkerhetshendelsene rettet mot kosovoserberne i 2012, har fulgt samme mønster som rapporterte hendelser i 2011. Det er videre Landinfos oppfatning at majoriteten av hendelsene har vært rettet mot kosovoserbere bosatt i mer multietniske områder enn i de store kosovoserbiske enklavene. Det er på denne bakgrunn Landinfos mening at kosovoserbere som returnerer, eller kosovoserbere som allerede bor i returområder, fremstår som mer sårbare for hendelser rettet mot dem enn kosovoserbere som returnerer til de store enklavene eller er bosatt der. Det er videre Landinfos mening at uroligheter og sikkerhetshendelser i nord fortsatt vil være nært knyttet til de pågående forhandlingene mellom Priština/Prishtinë og Beograd og at situasjonen i nord vil kunne ha betydning for sikkerhetssituasjonen for kosovoserberne også i sør.

6. SENTRALE ASPEKT VED SIKKERHETSSITUASJONEN

Ifølge OSSE (2011, s. 5) vil sikkerhetshendelser øke både faktisk og opplevd sårbarhet ikke bare for ofrene, men også for den minoritetsgruppen ofrene tilhører. Oppfatningen av sikkerhet er nært knyttet til muligheten for og viljen til å bevege seg fritt. Dersom bevegelsesfriheten begrenses, vil dette innebære redusert tilgang til andre menneskerettigheter som tilgang til ulike tjenester.

6.1 VURDERINGER OG OPPFATNINGER AV TRYGGHET OG SIKKERHET BLANT KOSOVOSERBERE

Det er jevnlig blitt gjennomført undersøkelser i regi av ulike organisasjoner om hvordan befolkningen i Kosovo oppfatter sikkerhetssituasjonen, personlig sikkerhet og herunder tilgangen til politi- og rettsvesen.

Safeworld²¹ har gjennomført syv ulike undersøkelser i Kosovo, og har vist til at den politiske situasjonen har betydelig påvirkning på oppfattelsen av sikkerhetssituasjonen. Resultatene for 2011 viste at nesten 73 prosent av kosovoserberne som deltok i undersøkelsen, mente at en ny voldelig konflikt i Kosovo er sannsynlig (Safeworld 2012, s. ii). Videre var det færre kosovoserbere i 2011 enn i 2010, som vurderte den lokale sikkerheten som trygg. Mens 76,3 prosent oppga å føle seg ”veldig trygg” eller ”noe trygg” i sine nærmiljø i 2010, var tallet for 2011 på 65 prosent (Safeworld 2012, s. 8).

²¹ Britisk NGO.

Ifølge Ombudsmannens årsrapport for 2011 var kosovoserbere ikke komfortable med å snakke serbisk på offentlige plasser i enkelte kommuner, eksempelvis i kommunene Uroševac/Ferizaj, Vitina/Viti, Glogovac/Gllogovc og Srbica/Skenderaj, fordi de var bekymret for sin egen sikkerhet.²² Dette til tross for at Ombudsmannen (2012, s. 112) ikke har registrert klager knyttet til konkrete hendelser eller situasjoner.

Også FNs utviklingsprogram (UNDP, dvs. UN Development Program) gjennomfører jevnlig spørreundersøkelser i Kosovo om ulike forhold. Mens en undersøkelse i november 2011 viste at 90 prosent av kosovoserberne som deltok, mente at interetniske relasjoner var spente og at de ikke så forbedring på dette punktet, var prosentantallet 63 i tilsvarende undersøkelse gjennomført i april 2012 (UNDP 2012b s. 13). Resultatene fra undersøkelsen i april 2012 viste også at rundt 70 prosent av alle respondentene, uansett etnisitet, ikke hadde hatt noen kontakt med representanter for andre etniske grupper de siste tre månedene (UNDP 2012b, s. 4). I undersøkelsen i desember 2012 mente 48 prosent av kosovoserberne som deltok at interetniske relasjoner var spente og at de ikke så forbedring på dette punktet. (UNDP 2013, s. 17).

OSSE (2012b, s. 22) har gitt uttrykk for at den systematiske plyndringen av ubebodde kosovoserbiske eiendommer har skapt et klima for frykt og utrygghet blant sårbare retursamfunn så vel som potensielle returnerte.

6.2 BEVEGELSESFRIHET

Ombudsmannen (2012, s. 47) har uttalt at sikkerhetshendelsene forårsaker redsel og en utrygghetsfølelse blant kosovoserbere. Ombudsmannen betegnet bevegelsesfriheten for kosovoserbere i 2011 som noe ("a bit") forverret sammenliknet med situasjonen i 2010. Situasjonen har imidlertid vært varierende fra sted til sted og mellom de ulike regionene i Kosovo. Kosovoserberne har sjeldent brukt ordinær offentlig transport utenfor deres nære nabolag, men har benyttet egne kjøretøy, taxier og de såkalt humanitære bussrutene. Ifølge Ombudsmannen har situasjonen i Priština/Prishtinë og Gjilan/Gnjilane-regionen blitt forbedret slik at minoritetene der nyter full bevegelsesfrihet.

Som tidligere nevnt, har Ombudsmannen (2012) vurdert bevegelsesfriheten i Nord-Kosovo som begrenset både i 2011 og 2012. Ombudsmannen begrunnet dette med at kosovoserbernes blokader isolerte befolkningen, både den kosovoserbiske og andre befolkningsgrupper, i tillegg til å være til hinder for myndighetene, EULEX og KFOR.

Myndighetene i Kosovo har opprettholdt tilbudet med de humanitære bussrutene.²³ Dette tilbudet var på plass allerede fra 1999 og er blant annet ment å gjøre tilgangen til helse, utdanning, kommunale servicetilbud, innkjøp, samt tilgangen til arbeid og religiøse steder enklere for minoritetene (OSSE 2012a, s. 8). Undersøkelser

²² Ifølge Ombudsmannen (2012, s. 112) følte for øvrig ikke kosovoalbanere seg trygge til å snakke sitt morsmål på offentlige steder i den nordlige delen av Kosovo, eksempelvis kommunene Leposavić/Leposaviq, Zubin Potok eller Zvečan/Zveçan.

²³ Disse bussrutene skal være gratis, men på noen ruter blir det krevd betaling i størrelsesorden 1- 2,5 euro (OSSE 2012a, s. 10).

gjennomført av OSSE (2012b, s.10)²⁴ har vist at en høy andel av passasjerene var fornøyde med sikkerheten og komforten.

Etter Landinfos mening vil bevegesfriheten for den kosovoserbiske befolkningen variere fra sted til sted, men også for person til person, da enkeltpersoners bevegelser vil være knyttet til deres oppfatning av frykt. Denne frykten vil være basert på ulike forhold, både egne og andres erfaringer knyttet til ulike sikkerhetshendelser både nært og fjernt i tid.

6.3 FRIVILLIG RETUR TIL KOSOVO

Ifølge UNHCR returnerte 302 kosovoserbere frivillig til Kosovo i 2012. Dette er en nedgang sammenliknet med 2011 da 464 kosovoserbere returnerte (UN Secretary-General 2013, s. 7). Fra 2000 til og med 2012 har 10 110 kosovoserbere frivillig returnert til Kosovo (UNHCR 2012).

OSSE (2012b, s. 22) har uttrykt stor bekymring for konsekvensene av det de har vurdert som en forverret sikkerhetssituasjon i områdene for retur. Dersom sikkerhetshendelsene fortsetter, vil dette ifølge organisasjonen, undergrave en bærekraftig returprosess.

Det er imidlertid viktig å understreke at sikkerhetssituasjonen er en faktor blant flere til at antallet returnerte kosovoserbere til Kosovo ikke er høyere. De sosioøkonomiske forholdene, herunder mulighetene til arbeid, utdanning, helsetjenester og bolig i Kosovo, er sannsynligvis like viktige for vurderingene knyttet til en mulig retur til Kosovo. EU-kommisjonen (2011, s. 21) har for eksempel gitt uttrykk for at begrenset tilgang til eiendom, forsinket tilbakeføring av eiendom og knapphet på økonomiske muligheter er de viktigste hindrene for returer til Kosovo.

Landinfo vurderer antallet frivillig returnerte som lavt, og mener at det lave antallet frivillige returer kan tolkes som en indikator på fordrevne kosovoserberes oppfatning av sikkerhetssituasjonen i Kosovo. Samtidig har mange nå levd lenge utenfor Kosovo. Dette forholdet sammenholdt med begrensede arbeidsmuligheter i Kosovo, vil etter Landinfo mening gjøre at returtallene antagelig fortsatt vil være lave i de kommende årene.

7. MYNDIGHETSRESPONS

Det lokale politiet, Kosovo Police (KP), har ansvar for opprettholdelse av lov og orden. Per desember 2010 hadde politiet en styrke på 7 291 hvorav 9,5 prosent var kosovoserbere (U.S. Department of State 2011, s. 7). I 2008/2009 ble det etablert en egen EU politi- og justismisjon, den såkalte EU Rule of Law Mission in Kosovo

²⁴ 88 prosent av de spurte oppga at de var tilfredse med sikkerheten. Det gjøres oppmerksom på at det ikke utelukkende er kosovoserbere som har benyttet seg av de humanitære bussrutene. I undersøkelsen var 106 av 141 passasjerene som deltok, kosovoserbere (OSSE 2012a, s. 8).

(EULEX).²⁵ EULEX hadde per 11. januar 2013 totalt 2 250 ansatte (EULEX Factsheet u.å.).²⁶ FNs politistyrke – UNMIK-politiet – er redusert til syv personer (UNMIK police u.å.).

Den internasjonale styrken ledet av NATO, Kosovo Force (KFOR), bidrar fortsatt til sikkerheten i Kosovo, særlig i nord, med en total tilstedeværelse på 5 600 soldater (EU-kommisjonen 2012, s. 11). KP øker stadig sin bemanning, og hadde per mars 2012 8546 ansatte og et budsjett for 2012 på cirka 79 millioner euro (Forum for Civic Initiatives & The Institute for Advanced Studies 2012, s. 4). De lokale sikkerhetsstyrkene inkluderer også Kosovo Security Force (KSF). KSF er en lett bevæpnet sikkerhets- og sivilberedskapsstyrke underlagt sivil administrasjon av et eget departement (U.S. Departement of State 2012). KP tok over ansvaret for beskyttelse av flere religiøse og kulturelle steder i 2011 (EU-kommisjonen 2011, s. 4).

Crisis Group (2010, s. 7) har vist til at antall polititjenestemenn per innbygger i Kosovo var marginalt lavere enn i de fleste landene i regionen, men mye lavere enn i mange EU-land. Crisis Group anbefalte en moderat økning i størrelsen på politistyrken i Kosovo.

Siden innbyggertallet i Kosovo, jf. folketellingen i 2011, er lavere enn tidligere antatt, og sett hen til at antallet ansatte i Kosovos politi har økt, er det etter Landinfos mening sannsynlig at antallet politi per innbygger i Kosovo er høyere enn tidligere anslått.

Kosovo har vedtatt en ny vitnebeskyttelseslov som trådte i kraft i september 2012 (Peci 2013).

EU-kommisjonen har vært av den oppfatningen at Kosovo har gjort enkelte fremskritt når det gjelder politiarbeidet (EU-kommisjonen 2011, s. 56). Samtidig hadde politiet gjort begrensede fremskritt med implementering av politimetodebruken overfor minoritetsgruppene. Det hadde heller ikke vært systematisk kontakt mellom politiet og kommunene (EU-kommisjonen 2011, s. 57).

Crisis Group (2012 s. 6-7) har pekt på at Kosovo-politiets handlinger på grensestasjonene mot Serbia har undergravd ryktet til alle sikkerhetsinstitusjonene i Kosovo blant kosovoserberne siden juli 2011. UNHCR (2011, s. 1) har uttalt at det forhold at få saker blir oppklart og rettsforfulgt, medvirker til en oppfatning blant de returnerte om at rettssystemet i Kosovo ikke er i stand til å trygge sikkerheten. Ifølge undersøkelser gjennomført av UNDP (2012a, s. 7), mente over 30 prosent av kosovoserberne som deltok, at forholdet mellom politiet og lokalsamfunnene var dårlig eller veldig dårlig.

Politiet skal dog ifølge en rapport fra OSSE (2012b s. 30-31), i flere tilfeller ha gjort genuine forsøk på å støtte og hjelpe lokalsamfunn som har blitt offer for sikkerhetshendelser. Eksempelvis skal politiet ha økt patruljeringen etter gjentatte innbrudd i kosovoserbiske hus i kommunene Uroševac/Ferizaj, Mitrovica/ Mitrovicë

²⁵ EULEX har fått forlenget sitt mandat frem til 14. juni 2014. Mer informasjon om EULEX kan finnes på deres hjemmeside <http://www.eulex-kosovo.eu/en/front/> [lastet ned 11. januar 2013].

²⁶ Ifølge EULEXs hjemmeside skal misjonen ha et budsjett på 111 millioner euro (EULEX Factsheet u.å.).

og Prizren. Kosovo-politiet får i hovedsak et godt skussmål i en rapport fra Crisis Group (2012).

Når det gjelder konkret statistikk over kriminalitetsbekjempelse, påpekte Crisis Group i 2010 at ingen av institusjonene involvert i prosessen, det vil si verken politiet, påtalemyndighet, domstolene, ansvarlige departement eller EULEX, var kjent med hvor mange kriminelle handlinger som ble begått, oppklart og rettsforfulgt i Kosovo (Crisis Group 2010, s. 3). Landinfo er ikke kjent med at slik statistikk er offentliggjort i etterkant av dette.

Ifølge HRW (2013, s. 477) har ulike internasjonale observatører uttrykt bekymring for at mange interetniske hendelser ikke blir rapportert til politiet eller registrert eller at de blir klassifisert feil av politiet.

Det er også Landinfos mening at en ikke kan se bort fra at sikkerhetshendelser ikke innrapporteres til politiet, til tross for en fortsatt omfattende internasjonal tilstedeværelse i Kosovo.

Det er etablert institusjoner på kommunalt nivå som har oppgaver knyttet til minoritetenes sikkerhet. Ifølge lovverket skal alle kommunene ha etablert kommunale sikkerhetsråd (Municipal Community Safety Council (MCSC)). Disse rådene skal ha representasjon fra alle etniske grupper i den aktuelle kommunen. Rådene har i samarbeid med politiet og kommunale myndigheter i oppgave å vurdere og komme med anbefalinger i sikkerhetsspørsmål (OSSE 2011, s. 2).

Det er også etablert lokale offentlige sikkerhetskomitéer (Local Public Safety Committees (LPSC)). Disse komitéene består av representanter for de lokale etniske gruppene, politiet og lokale media. En representant fra LPSC skal ha plass i MCSC (OSSE 2012b, s. 10). Det er også i hver enkelt kommune opprettet kommunale kontor for retur (Municipal Office for Communities and Return (MOCR)).²⁷ Disse kontorene har til oppgave å legge til rette for retur og reintegrering (OSSE 2012b, s. 8).

Innenriksdepartementet har vedtatt en nasjonal strategi for sikkerhet (National Strategy and Action Plan for Community Safety 2011-2016). Dette dokumentet gir imidlertid ingen direkte veiledning i hvordan de kommunale rådene skal respondere på ulike sikkerhetshendelser. En studie gjennomført av OSSE i perioden fra januar til desember 2010 viste at det var ulik praksis med hensyn til hvilke reaksjoner og oppfølginger kommunene kom med i etterkant av alvorlige sikkerhetshendelser. Noen uttrykte støtte til rammede lokalsamfunn og fordømte hendelser, mens det i andre kommuner ikke ble foretatt noe (OSSE 2011, s. 27).

Rapporten fra OSSE viste videre at det var en klar sammenheng mellom kommunenes reaksjoner og lokalsamfunnenes oppfatning av egen trygghet og sikkerhet. I de kommunene som aktivt handlet i etterkant av en sikkerhetshendelse, eksempelvis gjennom å fordømme hendelsen, opplyste personer fra de berørte lokalsamfunnene at deres oppfatning av egen sikkerhet var forbedret (OSSE 2011, s. 26-27).

²⁷ Disse kontorene er en videreføring og sammenslåing av Municipal Offices for Communities og Municipal Offices for Return.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

8. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Anastasijević, D. (2006, november). *Organized Crime in the Western Balkans*. Lubljana: HUMSEC Project, European Training and Research Centre for Human Rights and Democracy (ETC). Tilgjengelig fra http://www.etc-graz.at/cms/fileadmin/user_upload/humsec/Working_Paper_Series/Working_Paper_Anastasijevic.pdf [lastet ned 18. mars 2013]
- Bakx, T. (2012, 30. juli). *Serb perspectives on Decentralization and Local Governance in Kosovo*. Utrecht University. [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på Internett]
- Barlovac, B. & Aliu, F. (2012, 16. februar). Northern Serbs Vote 'No' to Kosovo. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/99-74-kosovo-serbs-say-no-to-pristina> [lastet ned 18. februar 2013]
- B92 (2008, 25. november). Financial Abuse haunts Kosovo Ministry. *B92*. Tilgjengelig fra http://www.b92.net/eng/news/crimes-article.php?yyyy=2008&mm=11&dd=25&nav_id=55275 [lastet ned 15. februar 2013]
- B92 (2011, 1. april). Population census begins in Kosovo. *B92*. Tilgjengelig fra http://www.b92.net/eng/news/society-article.php?yyyy=2011&mm=04&dd=01&nav_id=73567 [lastet ned 2. oktober 2012]
- Collaku, P. (2011, 4. juli). Census Result Causes Confusion in Kosovo. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/confusion-over-population-stats-of-kosovo-institutions> [lastet ned 23. november 2012]

- Crisis Group (u.å.). *CrisisWatch Database. Kosovo. 1 Aug 2012*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/crisiswatch/crisiswatch-database.aspx?CountryIDs=%7bE549D816-1DF9-4BC0-B890-0F3A2B62FD1B%7d#results> [lastet ned 11. desember 2012]
- Crisis Group (2009, 12. mai). *Serb Integration in Kosovo: Taking the Plunge*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/200_serb_integration_in_kosovo_taking_the_plunge.pdf [lastet ned 4. desember 2012]
- Crisis Group (2010, 19. mai). *The Rule of Law in Independent Kosovo*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/kosovo/204%20The%20rule%20of%20Law%20in%20Independent%20Kosovo.pdf> [lastet ned 11. desember 2012]
- Crisis Group (2011, 14. mai). *North Kosovo: Dual Sovereignty in Practice*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/kosovo/211%20North%20Kosovo%20---%20Dual%20Sovereignty%20in%20Practice> [lastet ned 11. desember 2012]
- Crisis Group (2012, 10. september). *Setting Kosovo Free: Remaining Challenges*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/kosovo/218-setting-kosovo-free-remaining-challenges> [lastet ned 2. oktober 2012]
- Deliso, C. (2013, 8. januar). Countries that Recognized Kosovo in 2012 and Implications. *Balkananalysis.com*. Tilgjengelig fra <http://www.balkananalysis.com/kosovo/2013/01/08/countries-that-recognized-kosovo-in-2012-and-implications/> [lastet ned 13. februar 2013]
- ESI, dvs. European Stability Initiative (2004, 7. juni). *The Lausanne Principle – Multiethnicity, Territory and the Future of Kosovo’s Serbs*. Berlin: ESI. Tilgjengelig fra <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN016678.pdf> [lastet ned 5. desember 2012]
- ECMI Kosovo, dvs. European Centre for Minority Issues Kosovo (2012, 18. desember). *Minority Communities in the 2011 Kosovo Census Results: Analysis and Recommendations*. Pristina: European Centre for Minority Issues Kosovo. Tilgjengelig fra http://www.ecmikosovo.org/images/pdf/Reports/ECMI%20Kosovo%20Policy%20Brief_Minority%20Communities%20in%20the%202011%20Kosovo%20Census%20Results_18-12-12_ENG.pdf [lastet ned 10. januar 2013]
- EU-kommisjonen, dvs. European Commission (2008, 5. november). *Kosovo 2008. Progress Report*. Brussel: European Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/kosovo_progress_report_en.pdf [lastet ned 20. februar 2013]

- EU-kommisjonen, dvs. European Commission (2009, 14. oktober). *Kosovo 2009. Progress Report*. Brussel: European Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/ks_rapport_2009_en.pdf [lastet ned 20. februar 2013]
- EU-kommisjonen, dvs. European Commission (2011, 12. oktober). *Kosovo 2011. Progress Report*. Brussel: European Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/ks_rapport_2011_en.pdf [lastet ned 11. desember 2012]
- EU-kommisjonen, dvs. European Commission (2012, 23. oktober). *Commission Communication on a Feasibility Study for a Stabilisation and Association Agreement between the European Union and Kosovo*. Brussel: European Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/ks_analytical_2012_en.pdf [lastet ned 18. februar 2013]
- EULEX (u.å.). *Factsheet*. Pristina: EULEX. Tilgjengelig fra <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/strengthening/Strengthening-FACTSHEET.jpg> [lastet ned 20. februar]
- Europaparlamentet, dvs. European Parliament (2012, 20. mars). *Motion for a resolution*. Strasbourg: European Parliament. Tilgjengelig fra <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B7-2012-0187+0+DOC+PDF+V0//EN> [lastet ned 10. januar 2013]
- European Union Office in Kosovo/European Union Special Representative in Kosovo (2012, 21. september). *The International Monitoring Operation final assessment of the 2011 Kosovo Census on Population and Housing (21/09/2012)*. Pristina: European Union Office in Kosovo/European Union Special Representative in Kosovo. Tilgjengelig fra http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/press_corner/all_news/news/2012/21092012_02_en.htm [lastet ned 8. november 2012]
- EUROPOL (2011, 28. april). *EU Organized Crime Threat Assessment*. Haag: EUROPOL. Tilgjengelig fra http://migrantsatsea.files.wordpress.com/2011/05/octa_2011-11.pdf [lastet ned 18. mars 2013]
- Forum for Civic Initiatives & The Institute for Advanced Studies (2012, mars). *The Budget of Kosovo Police. Needs for additional funds and better financial planning*. Pristina: Forum for Civic Initiatives. Tilgjengelig fra http://www.fici.org/repository/docs/The_budget_of_KP.pdf [lastet ned 22. februar 2013]
- Helsinki-komitéen for menneskerettigheter i Serbia, dvs. Helsinki Committee for Human Right in Serbia (2012, juni). *Serb Community in Kosovo*. Beograd: Helsinki Committee. Tilgjengelig fra <http://kfos.org/wp-content/uploads/2012/11/Serb-Community-in-Kosovo-ENG.pdf> [lastet ned 11. desember 2012]
- Human Rights Watch (2012). *World Report 2012: Serbia*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra

http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/serbia_kosovo_2012.pdf [lastet ned 11. desember 2012]

- Human Rights Watch (2013, 31. januar). *World Report 2013. Events of 2012*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra https://www.hrw.org/sites/default/files/wr2013_web.pdf [lastet ned 27. februar 2013]
- IDMC, dvs. Internal Displacement Monitoring Centre (2009, 29. desember). *SERBIA: IDPs still seeking housing solutions and documentation to access their rights. A profile of the international displacement situation*. Geneve: IDMC. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/A6DD714093C53267C125769B0046E0BA/\\$file/Serbia+-+December+2009.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/A6DD714093C53267C125769B0046E0BA/$file/Serbia+-+December+2009.pdf) [lastet ned 14. januar 2013]
- IDMC, dvs. Internal Displacement Monitoring Centre (2012, 10. oktober). *Kosovo. Durable solutions still elusive 13 years after conflict*. Geneve: IDMC. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/059256A33883575EC1257A93003F6A18/\\$file/kosovo-overview-oct2012.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/059256A33883575EC1257A93003F6A18/$file/kosovo-overview-oct2012.pdf) [lastet ned 14. november 2012]
- Karadaku, L. (2012a, 20. juli). In Kosovo, dangers in returning home. *Southeast European Times*. Tilgjengelig fra http://setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2012/07/20/feature-02 [lastet ned 11. desember 2012]
- Karadaku, L. (2012b, 20. august). Number of Serbs in northern Kosovo disputed. *Southeast European Times*. Tilgjengelig fra http://setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2012/08/20/feature-04 [lastet ned 23. oktober 2012]
- Karadaku, L. (2012c, 16. oktober). Kosovo completes 2011 census without data from north. *Southeast European Times*. Tilgjengelig fra http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2012/10/16/feature-04 [lastet ned 23. oktober 2012]
- KAS, dvs. Kosovo Agency of Statistics (2011). *Kosovo Population and Housing Census 2011. Final Results. Main Data*. Pristina: Kosovo Agency of Statistics. Tilgjengelig fra http://esk.rks.gov.net/rekos2011/repository/docs/Final%20Results_ENG.pdf [lastet ned 8. november 2012]
- KIPRED, dvs. Kosovar Institute for Policy Research and Development. (2010, juli). *Review of Decentralization – Functioning of Serb Majority Municipalities*. Pristina: KIPRED. Tilgjengelig fra http://www.kipred.org/advCms/documents/41503_Review_of_Decentralization.pdf [lastet ned 21. november]
- Landinfo (2010, 12. oktober). *Kosovo: Sikkerhetssituasjonen for etniske serbere*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra

http://www.landinfo.no/asset/1437/1/1437_1.pdf [lastet ned 11. desember 2012]

- New Kosovo Report (2008, 2. september). Kosovo Murder rate below EU level. *New Kosovo Report*. Tilgjengelig fra <http://www.newkosovareport.com/200809021185/Society/kosovo-murder-rate-below-eu-level.html> [lastet ned 15. februar]
- Ombudsmannen i Kosovo, dvs. Republic of Kosovo. The Ombudsperson Institution (2012). *Eleventh Annual Report 2011*. Pristina: The Ombudsperson Institution. Tilgjengelig fra http://www.ombudspersonkosovo.org/repository/docs/48705_Raporti%202011%20ANGLISHT.pdf [lastet ned 11. desember 2012]
- OSSE, dvs. Organization for Security and Co-operation in Europe, Mission in Kosovo (u.å.). *Municipal profiles 2011*. Wien: OSSE. Tilgjengelig fra <http://www.osce.org/kosovo/43753> [lastet ned 25. oktober 2012]
- OSSE Mission in Kosovo (2010). *Kosovo, Communities profiles*. Wien: OSSE. Tilgjengelig fra <http://www.osce.org/kosovo/75450> [lastet ned 2. oktober 2012]
- OSSE Mission in Kosovo (2011, desember). *Municipal Responses to Security Incidents Affecting Communities in Kosovo and the role of Municipal Community Safety Councils*. Wien: OSSE. Tilgjengelig fra <http://www.osce.org/kosovo/86766> [lastet ned 11. desember 2012]
- OSSE Mission in Kosovo (2012a, mai). *Humanitarian Bus Transportation in Kosovo after Transfer to Kosovo Institutions Monitoring Findings*. Report No.5. Wien: OSSE. Tilgjengelig fra <http://www.osce.org/kosovo/90904> [lastet ned 11. desember 2012]
- OSSE, Mission in Kosovo (2012b, oktober). *An Assessment of the Voluntary Returns Process in Kosovo*. Wien: OSSE. Tilgjengelig fra <http://www.osce.org/kosovo/96805> [lastet ned 2. oktober 2012]
- Peci, E. (2013, 9. januar). Kosovo Strengthens Witness Protection. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/witness-protection-in-kosovo-strengthened> [lastet ned 20. februar 2013]
- Safeworld (2012, oktober). *Still time to act. Rising conflict fears in Kosovo. Public perceptions of safety, security, and security and justice providers in Kosovo at the end of 2011*. London: Safeworld. Tilgjengelig fra [http://www.saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/Kosovo:%20Still time to a ct.pdf](http://www.saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/Kosovo:%20Still%20time%20to%20act.pdf) [lastet ned 12. februar]
- Southeast European Times (2011, 31. august). UN: situation in Kosovo still volatile. *Southeast European Times*. Tilgjengelig fra http://setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2011/08/31/feature-01 [lastet ned 25. oktober 2012]
- Stojarová, V. (2007, juni). Organized Crime in the Western Balkans. *HUMSEC Journal Issue 1*. Tilgjengelig fra <http://www.etc->

www.graz.at/cms/fileadmin/user_upload/humsec/Journal/Stojarova_Organized_Crim_e_in_the_Western_Balkans.pdf [lastet ned 18. mars 2013]

- UNDP, dvs. United Nations Development Programme (2012a, mai). *Public Pulse Poll: Fast Facts IV*. Pristina: UNDP Kosovo. Tilgjengelig fra http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/PP-FF-4-Eng_282612.pdf [lastet ned 11. desember 2012]
- UNDP (2012b, august). *Public Pulse Report 4*. Pristina: UNDP Kosovo. Tilgjengelig fra http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/PULSE_ENG_409069.pdf [lastet ned 25. oktober 2012]
- UNDP (2013, februar). *Public Pulse Report 5*. Pristina: UNDP Kosovo. Tilgjengelig fra http://www.ks.undp.org/repository/docs/PPR5_anglisht_412612.pdf [lastet ned 18. mars 2013]
- UNHCR, dvs. United Nations High Commissioner for Refugees, Office of the Chief of Mission Kosovo. Protection Unit (2011, 30. september). *Voluntary Returnees to Kosovo. 2011 Human Rights overview*. Pristina: UNHCR. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/6871F6423E7F32E5C1257A1500558CE7/\\$file/Human+Rights+returnees+Kosovo+sept+2011.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/6871F6423E7F32E5C1257A1500558CE7/$file/Human+Rights+returnees+Kosovo+sept+2011.pdf) [lastet ned 11. desember 2012]
- UNHCR, Office of the Chief of Mission Pristina, Kosovo (2012, september). *Statistical Overview. Update at end September 2012*. Pristina: UNHCR. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/\\$file/Statistical+overview+September+2012.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/$file/Statistical+overview+September+2012.pdf) [lastet ned 14. oktober 2012]
- UNMIK, dvs. United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (u.å.). *UNMIK Facts and Figures*. New York: UN. Tilgjengelig fra <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmik/facts.shtml> [lastet ned 13. februar 2013]
- UNODC, dvs. United Nations Office on Drugs and Crime (2008, mars). *Crime and its Impact on the Balkans*. New York: UNODC. Tilgjengelig fra http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Balkan_study.pdf [lastet ned 18. februar 2013]
- UN Secretary-General (2011a, 3. mai). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/281 [lastet ned 11. desember 2012]
- UN Secretary-General (2011b, 12. august). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra

- http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/514 [lastet ned 11. desember 2012]
- UN Secretary-General (2011c, 31. oktober). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/675 [lastet ned 11. desember 2012]
 - UN Secretary-General (2012a, 31. januar). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/72 [lastet ned 11. desember 2012]
 - UN Secretary-General (2012b, 27. april). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/275 [lastet ned 11. desember 2012]
 - UN Secretary-General (2012c, 3. august). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/603 [lastet ned 11. desember 2012]
 - UN Secretary-General (2012d, 8. november). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/818 [lastet ned 11. desember 2012]
 - UN Secretary-General (2013, 4. februar). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN General Assembly/Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2013/72 [lastet ned 8. februar 2013]
 - U.S. Department of State (2012, 24. mai). *Human Rights Practices Kosovo 2011*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [lastet ned 11. desember 2012]
 - U.S. Department of State (2011, 8. april). *Human Rights Practices Kosovo 2010*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/160196.pdf> [lastet ned 20. februar 2013]